

UDC 930.85 (4—12)

YU ISSN 0350—7653

ACADEMIE SERBE DES SCIENCES ET DES ARTS

COMITE INTERACADEMIQUE DE BALKANOLOGIE
DU CONSEIL DES ACADEMIES DES SCIENCES ET DES ARTS
DE LA R.S.F.Y.

INSTITUT DES ETUDES BALKANIQUES

BALCANICA

ANNUAIRE DE L'INSTITUT DES ETUDES BALKANIQUES

XVI—XVII

BELGRADE
1985—1986

<http://www.balcanica.rs>

ва није критички издата и да су се временом мењале сигнатуре. После свега што је речено није потребно посебно истичати значај ове публикације. Веома би корисно било да се она нађе у свим већим библиотекама и архивима као приручна књига и изврстан водич кроз рукописне фондове Совјетског Савеза, у коме се,

као што смо видели, чува велики број наших старих рукописа. На крају можемо констатовати да с нестрпљењем очекујемо остваривање другог дела плана руских научника у коме ће бити обрађене по истом принципу рукописне књиге од почетка XIV до краја XV века.

Србобран Милојевић

ПРИЛОЗИ ПРОУЧАВАЊУ ЈЕЗИКА ДАЧАНА

Aurel Berinde — Simion Lugojan, *Contribuții la cunoașterea limbii Dacilor*, Timișoara 1984, 256 стр.

Реч је о прилично чудној књизи, у првом реду за оне који су се бавили проблемима старих балканских језика у оквиру индоевропеистике. Па то и захтева нешто дуже задржавање на овој књизи.

Издовојимо ли *Предговор* (стр. 5—19), који је изашао из пера угледног румунског индоевропеисте Аритона Врачуа, остаје нам да се питамо да ли је овако саздана књига уопште могућна. А кад то кажемо, не мислимо да у целости оспоравамо поступак и резултате аутора који су уложили у дело силан труд, што се види и по бројној литератури којју су имали у рукама (о чему сведочи и Селективна библиографија, стр. 252—255), већ само истичемо да овај том наводи на нешто другачији прилаз проблемима који се постављају у индоевропеистици и уопште у лингвистици: обичај је да се упоређује оно што је хронолошки међусобно ближе, а не оно што је даље. Међутим, у жељи да прошире фонд дачког наслеђа у румунском, наши аутори су покушали да неке феномене овог последњег језика упореде са санскритом, те самим тим да прескоче нама добро познату латинску и словенску фазу утицаја, као и утицаје турске и мађарске, па да оно што је у највећем броју случајева латинско, словенско или постериорно дачком (о коме немамо исувише мало података) вежу за санскрит.

Чак и ако у суштини оправдамо пут којим су ишла два поменућа аутора, што морамо учинити поштујући методе којима су се послужили, остаје нам да кажемо да су многа њихова тврђења натегнута, односно на лабавим ногама, као и да *a priori* постоји тенденција да се оспоре ло данас научно утврђене поједности. Далеко смо од тога да побијемо сва њихова тврђења, али смо дубоко убеђени да су више пута вештачки исконструисана и ни на чему заснована. Зар латински и словенски утицај нису видни у румунском језику (нарочито први на коме је румунски као језик и заснован), тако да треба тражити лексичко порекло и морфолошке особености негде даље, поглавито ако је реч о дачком о коме, и поред многобројне научне литературе последњих деценија, све остаје у оквирима хипотеза, јер нема писане документације!

Да бисмо имали нун увид у странице ове књиге, осврнућемо се укратко на њен садржај који се састоји од четири поглавља. I поглавље је уводно (стр. 25—49) и објашњава начин истраживања који су аутори прихватили у настојању да укажу како је неопходно даље истраживање дачких елемената у румунском језику, што је несумњиво оправдано и што се већ ради за неке друге језике чија је историја тамна (нпр., албански).

Рекли бисмо, међутим, да су аутори — како се може видети на бројним страницама на којима се објашњава лексичко порекло санскритом — веома субјективни и недовољно документовани, служећи се чак неким импонарним елементима.

II поглавље, дато под насловом „Познавање дачко-трачког језика“ (стр. 50—83), доноси етимологију 44 трачка или тобоже трачка топонима и антропонима. Много је значајније III поглавље, чији је наслов „Дачки елементи у румунском језику“ (стр. 84—246). Оно представља централни део излагања, а почиње потпоглављем „Односи у сличности између румунског и санскритског језика“, да би се наставило „Румунско-санскритским приближавањем у граматичкој структури“, где би могло — како и треба очекивати — упоредити са санскритом и сваки други европски језик. Затим следи „Аутохтоно наслеђе у румунском језику“ (700 речи), али је, код највећег броја примера јасно, односно знатно ближе латинско, словенско, мађарско, турско или неко друго порекло, а најмање санскритско.

Да не бисмо дужни, дајемо само — по нашем мишљењу — два примера неслагања, оба узета насумице из многобројних произвољности или немогућних комбинација.

Ево како се објашњава реч *Бистрица*, несумњиво словенског порекла (82, стр. 112—113): „На североистоку Баната тече река *Бистра*. По неким филолозима сматра се да је њен назив сло-

венског порекла, јер потиче од *bistro* (брзо). Бистра би стога значила 'Брза'. Наше је убеђење да назив *Бистра* као и дериват *Bistrița* јесте стара румунска реч која не потиче из словенског и зато се смисао реке *Бистра* не везује за словенски појам 'брза'.“ Потом се инсистира да се порекло поменуће речи објасни санскритском речи *vistra*, *vistrița*, која значи, „широк, велики“, и то стога што се у конкретном случају не ради о реци која је брза. Но ако у овом примеру и има нешто истине у смислу који дају аутори, навешћемо како објашњавају реч *дух* (226, стр. 149): „Реч значи 'спирит, нематеријално биће' у нашем фолклору. У санскриту *друх* = 'демон који наводи на зло, зловоља'. Нема никакве везе са хришћанством. Порекло јој је старије.“ Питамо се само откуда та реч у румунском црквеном језику, где је неоспорно словенског порекла! Уосталом, далеко би нас одвело ако бисмо се задржавали на свакој речи.

Излагање се закључује „Завршним разматрањима“ (стр. 247—251) којима се настоји да се укаже на јединственост дачко-романске симбиозе у формирању румунског језика и румунског народа.

Но чак ако су и превазишле могућности дозвољеног, односно онога до чега се данас дошло на основу позитивних научних резултата, овакве књиге указују на путеве којима треба да се крене као и на недоследности којих се треба чувати.

Момчило А. Савић

СРПСКИ ЛАТИНИСТИ

Opera scriptorum Latinorum natione Serborum usque ad annum MDCCCXLVIII typis edita. Collegit et digessit Vukosava Karanović. Belgradi MCMLXXII

Попис дела југословенских писаца латиниста новијег доба — до 1848. године — представља дело фундаменталне вредности за све научне области наше не тако давне прошлости. Цео посао, у

ствари, представља резултат договора и рада Савета академија наука и уметности Југославије. Отуда *Bibliographiae fundamenti* имају заједнички наслов *Iugoslaviae scriptores Latini recentioris*